

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

การพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
Operational Development Community Enterprise in Phromphiram District
of Phitsanulok Province

จารุวรรณ บุญลอย (Jarawan Boonloy)* สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)**

จินดา ขลิบทอง (Jinda Khibtong) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก 2) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 3) เปรียบเทียบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแต่ละระดับ 4) ปัญหาที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 5) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ วิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ที่ผ่านการประเมินศักยภาพแล้วในปี 2555 จำนวน 103 กลุ่ม ซึ่งแยกเป็นระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ ระดับละ 18 กลุ่ม รวม 54 กลุ่ม สัมภาษณ์ประธาน กรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 162 คน จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) และ F-Test

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อายุเฉลี่ย 50.87 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีสถานภาพสมรส จบชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.97 คน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.51 คน ประกอบอาชีพทำนา และเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม เข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการหารายได้เสริมรายได้รวมของครัวเรือนจากภาคเกษตร เฉลี่ย 190,925.57 บาท รายได้รวมของครัวเรือนนอกภาคเกษตร เฉลี่ย 61,910.25 บาท รายจ่ายรวมของครัวเรือนจากภาคเกษตร เฉลี่ย 73,828.61 บาท พื้นที่การถือครองทางการเกษตร เฉลี่ย 15.71 ไร่ หนี้สินของครัวเรือน เฉลี่ย 126,502.16 บาท และมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน 2) การดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานระดับปานกลางถึงมาก วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางมีการดำเนินงานระดับปานกลางและวิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุงมีการดำเนินงานระดับปานกลางถึงน้อย 3) เปรียบเทียบการดำเนินงาน พบว่าวิสาหกิจชุมชนทั้งสามระดับมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ในด้านการบริหาร การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิก กระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการและผลลัพธ์การดำเนินงาน 4) ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ด้านการตลาด การติดต่อประสานงาน การหาตลาดใหม่ๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีการจัดการสินค้าและบริการแบบครบวงจร 5) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การเพิ่มองค์ความรู้แก่กรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) ส่งเสริมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนหรือจัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในระดับต่างๆ 3) หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้การสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่างๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องการหรือยังขาดความรู้ความเข้าใจ เช่น การตลาด การจัดทำแผนพัฒนาหรือการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริง

คำสำคัญ วิสาหกิจชุมชน การพัฒนาการดำเนินงาน จังหวัดพิษณุโลก

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Abstract

The objectives of this study were (1) to study the fundamental state of community enterprises in PhromPhiram District, Phitsanulok Province; (2) to study the operation of the community enterprises, (3) to compare the operation of the community enterprises in each class; (4) to study problems which affected the operation of the community enterprises; and (5) to study guidelines for developing the community enterprises into strength community enterprises.

The population in this study was 103 community enterprise groups in PhromPhiram District, Phitsanulok Province which were qualified in the potential assessment. The community enterprises were divided into 3 classes- 18 community enterprise groups in good class, 58 community enterprise groups in medium class, and 27 community enterprise groups in developing class. 153 samples were selected by using stratified random sampling methodology. Firstly, 17 community enterprise groups were selected from each class; in each class the president, one member who sat in the board of committee, and one member of each community enterprise group were interviewed. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were percentage, mean, standard deviation, maximum value, minimum value, and Analysis of Variance – ANOVA.

The findings of this study were as follows: 1) the average age of members of the community enterprises was 50.87 years. Most of them were female and married. More than a half of them were educated at primary level. The average quantity of their family members was 3.97 persons, while the average quantity of the labor in their family was 2.51 persons. The occupation of almost all of them was a farmer who had done rice farming, and they were a member of a social group. They applied to be a member of a community enterprise because they wanted additional income. Their average total income obtaining from agricultural section was 190,925.57 Baht/year, while their average total income obtaining from non-agricultural section was 61,910.25 Baht/year. Their average total expenditure in agricultural section was 73,828.61 Baht/year. The average of their occupied area was 15.71 Rai. And the average of their liability was 126,502.16 Baht. 2) most of the members of the community enterprises had fundamental knowledge of community enterprise. 3) considering the needs for the operational development in each aspect to be a strength community enterprise, it was found that the needs of members of community enterprises in each class were different at .05 statistical significance in the aspect of community enterprise management, knowledge and information management, member management, their products and services management process, and the outcome of community enterprise operation, while their needs for the operational development in the aspect of planning for the community enterprise operation and the market management were not different. And 4) their problems with the community enterprise operation were generally at a little level. They suggested that related sectors should have supplied them with knowledge of the marketing, the cooperating, searching additional markets in order to have more channels for distributing their products, and the community enterprises should have been developed to be able to manage a one stop service for their products and services.

Keywords: Community enterprise, Operational development, Phitsanulok Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

การรวมตัวกันในกลุ่มเพื่อประกอบกิจการพบว่ามีอยู่มากมาย ส่วนใหญ่เป็นกิจการที่มีขนาดเล็กอยู่ในลักษณะกลุ่มอาชีพ ซึ่งบางกลุ่มได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ และมีหลายๆ กลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่าย แต่ยังไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศและในสภาพปัจจุบันโลกเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงสภาพแวดล้อม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเตรียมพร้อมให้เท่าทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการที่ชุมชนจะเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ต้องเริ่มจากการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน ซึ่งแนวทางหนึ่งในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน คือ วิชากิจชุมชน (Community Enterprise) ทั้งนี้ก็เพราะวิชากิจชุมชนเป็นการประกอบธุรกิจโดยชุมชนที่มีสมาชิกเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งด้านการผลิต การเงิน การตลาดและบุคลากร เป็นการสร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชน รวมทั้งช่วยให้สังคมเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวและชุมชน ก่อให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมทุกข์ร่วมสุข การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยผ่านกระบวนการประกอบการของชุมชน

ในปี พ.ศ.2548 ได้กำหนดให้มีวิชากิจชุมชนขึ้นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้มีความพร้อมที่จะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ และให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการบริหารและการพัฒนารูปแบบของวิชากิจชุมชน อันจะยังผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใดรวมไปถึงการพัฒนาวิชากิจชุมชนสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป

อำเภอพรหมพิราม เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก มีวิชากิจชุมชนที่ได้รับการจดทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอพรหมพิราม จำนวนทั้งสิ้น 125 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มผลิตปัจจัยการผลิต ผลิตพืช แปรรูป และผลิตภัณฑ์ และผลิตปศุสัตว์ เนื่องจากพื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ราบเหมาะแก่การทำนาประกอบกับมีระบบชลประทานที่สมบูรณ์ ทำให้สามารถปลูกพืชได้ตลอดทั้งปีดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จากสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งระบบเศรษฐกิจของชุมชนหรือวิชากิจชุมชนด้วย ซึ่งถือว่าเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสำคัญ ดังนั้นเพื่อให้ชุมชนหรือกลุ่มวิชากิจชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นฐานของชุมชนและจากผลการประเมินศักยภาพวิชากิจชุมชนในปี 2555 พบว่า มีกลุ่มที่อยู่ในระดับดี จำนวน 18 กลุ่มหรือคิดเป็นร้อยละ 17.48 ระดับปานกลาง จำนวน 58 กลุ่มหรือคิดเป็นร้อยละ 56.31 และระดับต้องปรับปรุง จำนวน 27 กลุ่มหรือคิดเป็นร้อยละ 26.21 ผู้วิจัยจึงต้องการทราบผลการดำเนินงานของวิชากิจชุมชนในระดับต่างๆ ปัญหาที่มีผลต่อการดำเนินงานและ แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานวิชากิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก อันจะส่งผลให้วิชากิจชุมชนขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแต่ละระดับในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
4. เพื่อศึกษาปัญหาที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
5. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ที่ผ่านการประเมินศักยภาพในปี 2555 จำนวน 103 กลุ่ม ซึ่งแยกเป็นระดับดี 18 กลุ่ม ระดับปานกลาง 58 กลุ่ม และระดับต้องปรับปรุง 27 กลุ่ม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ แยกเป็นระดับๆ ละ 18 กลุ่ม โดยในแต่ละกลุ่มสัมภาษณ์ ประธาน กรรมการ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 162 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance - ANOVA) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตอนที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน ตอนที่ 3 ความคิดเห็นด้านการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยทดสอบแบบสัมภาษณ์กับวิสาหกิจชุมชน จำนวน 20 คน จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาต้องปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นำไปเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติคือ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุดการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One way ANOVA)และ F- Test

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

1.1 วิสาหกิจชุมชนระดับดีร้อยละ 66.7 เป็นเพศชาย และร้อยละ 33.3 เป็นเพศหญิงสถานภาพการสมรส ร้อยละ 76.5 มีสถานภาพสมรส การศึกษาร้อยละ 74.1 จบระดับประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 72.5 มีสมาชิก 4 คนหรือต่ำกว่า แรงงานในครัวเรือนร้อยละ 66.7 มีแรงงาน 4 คนหรือต่ำกว่าการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.2 ทำนา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมส่วนใหญ่ร้อยละ 86.3 เป็นสมาชิกและที่เหลือร้อยละ 5.9 ไม่ได้เป็น

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

สมาชิก โดยร้อยละ 51.0 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ ส่วนสาเหตุที่ตัดสินใจร่วมเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 76.5 ต้องการหารายได้เสริม และสมาชิกมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

1.2 วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.5 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 27.5 เป็นเพศชาย อายุร้อยละ 41.2 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี สถานภาพการสมรสเกือบทั้งหมดร้อยละ 94.1 มีสถานภาพสมรส การศึกษาร้อยละ 52.9 จบชั้นประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 49.0 มีสมาชิก 4 คนหรือต่ำกว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือน ร้อยละ 49.0 มีแรงงาน 4 คน หรือต่ำกว่า การประกอบอาชีพของครัวเรือน ร้อยละ 82.4 ทำนา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 78.40 เป็นสมาชิกและร้อยละ 19.6 ไม่ได้เป็นสมาชิก โดยร้อยละ 54.9 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์และสาเหตุที่ตัดสินใจร่วมเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 72.5 ต้องการรายได้เสริม และสมาชิกมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

1.3 วิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุง ร้อยละ 72.5 เป็นเพศหญิงและร้อยละ 27.5 เป็นเพศชายอายุร้อยละ 45.1 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพการสมรส เกือบทั้งหมดร้อยละ 98.0 มีสถานภาพสมรส การศึกษาร้อยละ 52.9 จบชั้นประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนร้อยละ 62.7 มีสมาชิก 4 คนหรือต่ำกว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือน ร้อยละ 54.9 มีแรงงาน 4 คนหรือต่ำกว่า การประกอบอาชีพ ร้อยละ 76.5 ทำนา การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 94.1 เป็นสมาชิกและร้อยละ 5.9 ไม่ได้เป็น โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 82.4 เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์และสาเหตุที่ตัดสินใจร่วมเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 68.6 ต้องการความรู้และสมาชิกมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่าวิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการบริหารพบว่ามีกำหนดโครงสร้างและแบ่งหน้าที่ในการทำงานชัดเจน ผู้นำเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มุ่งมั่นตั้งใจและมีความเสียสละ ด้านการวางแผนการดำเนินงาน พบว่ามีการวางแผนการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจนและดำเนินการภายใต้ทรัพยากรที่มีในชุมชนและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ทุกกิจกรรมที่ดำเนินการมีความเชื่อมโยงกันภายในชุมชน ด้านการบริหารสมาชิก การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกไว้ชัดเจน มีการพัฒนาทักษะความรู้และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานแก่กรรมการและสมาชิกด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ พบว่ามีการรักษาควบคุมคุณภาพสินค้าอยู่ตลอดเวลา ด้านการตลาด พบว่ายังต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านตลาดต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้หรือคำแนะนำ และผลลัพธ์การดำเนินงานพบว่าสมาชิกมีการรายจ่ายลดลง มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางและต้องปรับปรุงพบว่า การดำเนินงานด้านการบริหารพบว่ามีกำหนดโครงสร้างกลุ่มแต่ไม่ชัดเจน เนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และการเลือกคนให้เหมาะกับงาน ด้านการวางแผนการดำเนินงานพบว่ามีวางแผนแต่ไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้านการบริหารการตลาดพบว่ายังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดและต้องการให้หน่วยงานหรือภาคีเข้ามาสนับสนุนด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ด้านการบริหารสมาชิก มีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอเนื่องจากเป็นคนในชุมชนเดียวกันจึงสะดวกรวดเร็ว ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการและผลลัพธ์การดำเนินงานยังอยู่ในระดับต่ำ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

3. **เปรียบเทียบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน** พบว่าวิสาหกิจชุมชนทั้งสามระดับมีการดำเนินงานแตกต่างกันในด้านการบริหาร การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิก กระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการและผลลัพธ์การดำเนินงานแต่ด้านการบริหารตลาดและการวางแผนการดำเนินงานไม่มีความแตกต่างกัน โดยวิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานระดับมากในด้านต่างๆดังนี้ การบริหารวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ประสบความสำเร็จการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกและผลลัพธ์การดำเนินงาน ส่วนด้านการบริหารตลาดและกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการมีการดำเนินงานว่ายังมีการดำเนินงานระดับปานกลาง วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลาง พบว่าทุกด้านมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ส่วนวิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุงพบว่ามีมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการบริหารตลาด ด้านการบริหารสมาชิก การบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการและด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร

4. **ปัญหาที่มีผลต่อการดำเนินงานพบว่า** วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีปัญหาดังนี้ ด้านการบริหารการวางแผนงาน การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิก และกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ พบว่ามีปัญหาน้อย แต่ด้านการบริหารการตลาดมีปัญหาปานกลาง เนื่องจากยังมีความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดน้อย ต้องการความรู้ด้านการวางแผนตลาดและการขยายตลาดเพื่อให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบัน เหมือนกับวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางที่ต้องการความรู้ด้านการบริหารการตลาดเช่นกัน แต่แตกต่างกับวิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุงที่มีปัญหามาก เนื่องจากมีการวางแผนบ้างแต่ไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ กรรมการและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและไม่มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนให้ทราบ

วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลาง มีปัญหาดังนี้ ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาดการบริหารสมาชิก มีปัญหามาก แต่ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการและการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารมีปัญหาเล็กน้อยเหมือนวิสาหกิจชุมชนระดับดี เนื่องจากมีการควบคุมคุณภาพของสินค้าหรือบริการอยู่เสมอและมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกทราบอย่างต่อเนื่อง มีการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ แต่มีปัญหาการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากมีการวางแผนการดำเนินงานแต่สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานเฉพาะกรรมการเท่านั้น

วิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุง มีปัญหาดังนี้ ด้านการบริหารสมาชิกและกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการมีปัญหาเล็กน้อย เนื่องจากเนื่องจากมีการควบคุมคุณภาพของสินค้าหรือบริการอยู่เสมอและมีการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกทราบอย่างต่อเนื่องเหมือนกับวิสาหกิจชุมชนระดับดีและระดับปานกลาง แต่มีปัญหาปานกลางด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน การวางแผนงานและการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร และมีปัญหามากในด้านการบริหารการตลาด

5. **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน** ในการพัฒนาด้านต่างๆวิสาหกิจชุมชนเองต้องทราบศักยภาพหรือขีดความสามารถเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนา ดังนั้น สิ่งทีวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึง ได้แก่

5.1 **ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน** การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมกับการประกอบการและความจำเป็นของแต่ละวิสาหกิจชุมชนซึ่งไม่จำเป็นต้อง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เหมือนกันทุกแห่งรวมทั้งการบริหารจัดการคนให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่การบริหารจัดการระบบบัญชีตามความเหมาะสมของระดับการพัฒนาโดยต้องมีการบันทึกบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร ถูกต้องตามเวลา มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินในระบบบัญชีให้สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอรวมทั้งใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชีในการประกอบการตัดสินใจวางแผนดำเนินการนอกจากนี้ด้านเงินทุนวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรเพื่อให้แผนงานที่กำหนดบรรลุตามวัตถุประสงค์มีการกำหนดที่มาของทรัพยากรและเงินทุนที่ชัดเจนรวมทั้งสามารถใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5.2 ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ในการกำหนดแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งไปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยกำหนดเป้าหมายและทิศทางการทำงานที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนลักษณะแผนและกิจกรรมต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกับเงื่อนไขของชุมชนมีการกำหนดแผนควบคุมหรือแผนบริหารความเสี่ยงหรือแผนการเตรียมความพร้อมรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆต้องมีการทบทวนและปรับปรุงแผนให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่องโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอของกรรมการและสมาชิกและต้องมีการกำหนดแนวทางการประสานแผนกับหน่วยงานภาคีที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมที่วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

5.3 ด้านบริหารตลาดวิสาหกิจชุมชนควรเน้นความต้องการของลูกค้าเป็นหลักซึ่งลูกค้าของวิสาหกิจชุมชนอาจเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเองหรือเป็นลูกค้าทั้งในและนอกชุมชนต้องมีการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าหรือบริการอย่างสม่ำเสมอกำหนดราคาอย่างมีเหตุผล วางแผนการผลิตที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมมีเป้าหมายตลาดที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งเครือข่ายการผลิตการตลาดวัตถุดิบและเครือข่ายทุกด้านที่จำเป็นคำนึงถึงการจัดสรรผลกำไรเพื่อเป็นผลตอบแทนและสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชน

5.4 ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการข้อมูลต้องมีการรวบรวมจัดเก็บอย่างเป็นระบบสะดวกในการใช้งานข้อมูลมีคุณภาพเหมาะสมพอเพียงทันสมัยเป็นปัจจุบันและมีการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การสื่อสารก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการบริหารจัดการเพื่อการสื่อสารภายในสมาชิกด้วยกันและการสื่อสารกับภายนอกต้องบริหารให้เกิดประสิทธิภาพโดยมีระบบกฎวิธีและมีความต่อเนื่อง

5.5 ด้านการบริหารสมาชิกสมาชิกแต่ละคนต้องร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งต่างๆเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนต้องมีความรู้สึกร่วมกันและการรับรู้ร่วมกันเข้าใจปัญหาและร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาและควรมีการพัฒนาความรู้หรือทักษะในการทำงานให้กรรมการและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ โดยพิจารณาให้ตรงกับความสามารถและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ต้องมีวิธีการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้งานที่ได้มีคุณภาพและสมาชิกจะได้มีความรู้สึกผูกพันกับกิจกรรมของกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5.6 ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ ต้องมีการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าหรือบริการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาระดับมาตรฐานของสินค้าหรือบริการให้ดี

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่าวิสาหกิจชุมชนระดับดีส่วนมากเป็นเพศชายสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิชัย เกตุสุวรรณ (2548: 66) ที่พบว่าเกษตรกรร้อยละ 61.6 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.23 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและจบชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.00 คน และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.43 คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและสาเหตุที่ตัดสินใจร่วมเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเพราะต้องการหารายได้เสริม แสดงให้เห็นว่าในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนต้องใช้แรงงานและพลกำลังมาก ซึ่งเพศชายมีกำลังมากกว่าจึงสามารถปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดีกว่าเพศหญิง

รายได้รวมของครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 158,140.00 บาท และมีรายได้รวมของครัวเรือนนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 75,812.00 บาท รวมรายได้ทั้งหมด 233,952.00 บาท มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 100,410.00 บาทและเกือบทั้งหมดมีหนี้สิน โดยมีหนี้สินรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 134,187.50 บาท ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีรายจ่ายรวมของครัวเรือนทั้งสิ้น 234,597.50 บาท ซึ่งมากกว่ารายได้เฉลี่ย จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าสาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเนื่องจากต้องการรายได้เสริม

วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางพบว่ามีรายได้รวมของครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 190,575.51 บาทและมีรายได้รวมของครัวเรือนนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 52,280.48 บาท รวมรายได้ทั้งหมด 242,855.99 บาท มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนภาคเกษตรเฉลี่ย 121,337.50 บาท เกือบทั้งหมดมีหนี้สิน โดยมีหนี้สินรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 175,319.00 บาทดังนั้นจะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางมีรายจ่ายรวมของครัวเรือนเป็นเงินทั้งสิ้น 296,656.50 บาท ซึ่งมากกว่ารายได้เฉลี่ย จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าสาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเนื่องจากต้องการมีรายได้เสริมและพบว่ามีลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรในรูปแบบพื้นที่เช่าเฉลี่ย 24.75 ไร่ ซึ่งค่อนข้างสูงจึงทำให้มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ยมากกว่าวิสาหกิจชุมชนระดับดีและระดับต้องปรับปรุง

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานในระดับมาก ดังนี้ ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินงาน โดยให้กรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วม มีการกำหนดโครงสร้างและแบ่งหน้าที่ในการทำงาน การจัดบันทึกข้อมูลด้านการเงินหรือบัญชีที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการผลิตผสมผสานกับการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม รวมทั้งมีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ด้านการบริหารสมาชิก ได้แก่ การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกไว้ชัดเจน มีการพัฒนาทักษะความรู้และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานแก่กรรมการและสมาชิก ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ และด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน ได้แก่ เกิดการลดต้นทุนและมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผลการดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการที่ดีและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญรอด คำทะริ (2549: 71 - 76) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การบริหารองค์กรมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่มีการกำหนดไว้และมีการบันทึกที่ชัดเจน 2) การวางแผนดำเนินงานมีการปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ 3) การบริหารการตลาดมีการกำหนดแหล่งจำหน่าย/ลูกค้าเป้าหมาย 4)

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารมีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสวงหาความรู้ใหม่ และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 5) การบริหารสมาชิกมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกส่วนใหญ่มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกและมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน 6) การจัดการสินค้ามีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการผลิตสินค้าแต่ยังไม่สามารถควบคุมคุณภาพความสม่ำเสมอของสินค้า

วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลาง พบว่า มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ดังนี้ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้ใหม่ การการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การจดบันทึกการเงินหรือบัญชี เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลอยู่ในระดับเบื้องต้นแต่ยังไม่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์จึงทำได้ไม่มากนัก ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิก ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ได้แก่ ประเด็นการวางแผนการดำเนินงาน พบว่ากรรมการหรือสมาชิกยังมีส่วนร่วมในการวางแผนในระดับน้อย จึงทำให้แผนการดำเนินงานที่ได้ไม่สมบูรณ์หรือมีเป้าหมายที่ไม่ชัดเจน ด้านการบริหารตลาด พบว่ามีการติดตามความต้องการของตลาดในระดับน้อย ด้านการบริหารสมาชิก ต้องการให้กรรมการและสมาชิกมีทักษะความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาสินค้าหรือบริการของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น และด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการพบว่าบางครั้งไม่สามารถควบคุมคุณภาพของสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานของกลุ่มได้ เนื่องจากเหตุปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ สุขภาพร่างกายของสมาชิก เป็นต้น

วิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุงพบว่า มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ได้แก่ด้านการบริหารตลาด มีการกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ชัดเจนแต่การติดตามความต้องการของตลาดและลูกค้ายังมีน้อย ด้านการบริหารสมาชิก มีการกำหนดเงื่อนไขในการรับสมาชิกไว้ชัดเจน มีการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานแก่กรรมการหรือสมาชิกแต่ไม่สม่ำเสมอหรือทำเป็นครั้งคราวเท่านั้น ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การจดบันทึกการเงินหรือบัญชี การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิก พบว่าดำเนินการในระดับน้อย ซึ่งส่งผลให้สมาชิกไม่มีความเชื่อมั่นและเกิดความไม่ไว้วางใจ ด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน ได้แก่ มีการลดรายจ่ายหรือลดต้นทุนการผลิตได้บางส่วน และมีการดำเนินงานในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนการดำเนินงาน เป็นการดำเนินงานเฉพาะกรรมการเท่านั้น สมาชิกไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ทำให้แผนที่ได้ไม่สมบูรณ์และไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและไม่มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนให้แก่กรรมการและสมาชิกทราบ ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ และด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ประเด็นการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก พบว่ายังมีการดำเนินงานน้อย ส่งผลให้สมาชิกบางส่วนไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มจะดำเนินการ

3. เปรียบเทียบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

3.1 ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชนพบว่าวิสาหกิจชุมชนทั้งสามระดับมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน โดยวิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานมากกว่าวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุงตามลำดับ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งแตกต่างกับวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุงที่พบว่าบางประเด็นมีการดำเนินการแต่ไม่สม่ำเสมอ ได้แก่ การจดบันทึกการเงินหรือบัญชีและบางประเด็นยังไม่มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิกและการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การบริหารงานวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ควรมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรของวิสาหกิจชุมชนให้ชัดเจน โดยสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน วิธีการจัดสรรรายได้และการแบ่งหน้าที่ในการบริหารองค์กรที่ชัดเจนสมาชิกควรมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และควรมีการทบทวนผลการดำเนินงานระหว่างกรรมการและสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญรอด คำทะริ (2550:76 - 78) ได้ศึกษาปัญหาพบว่า วิสาหกิจชุมชนมีปัญหาด้านความรู้เรื่องการทำงานแบบมีส่วนร่วม ความรู้เรื่องการบริหารการเงิน/การบัญชี เรื่องการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก และในเรื่องการบริหารจัดการเงินทุน จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรให้ความรู้เพิ่มเติมในด้านการเงินหรือการจัดทำบัญชี เพื่อแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการด้านการเงินให้เป็นไปอย่างมีระบบและตรวจสอบได้ ควรให้การสนับสนุนการวางแผนการดำเนินงานในทุกด้านของวิสาหกิจชุมชนแก่สมาชิก โดยเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อต้องปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

3.2 ด้านการวางแผนการดำเนินงานพบว่า โดยรวมวิสาหกิจชุมชนทั้งสามระดับมีการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 แต่วิสาหกิจชุมชนระดับดีและระดับปานกลางมีการดำเนินงานมากกว่าวิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุง อาจเป็นเพราะวิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุงมีการวางแผนการดำเนินงานแต่ในบางประเด็นยังไม่มีข้อมูลชัดเจนหรือดำเนินการแต่ไม่ต่อเนื่อง ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายเชิงคุณภาพและปริมาณ การชี้แจงถ่ายทอดแผนแก่กรรมการและสมาชิก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มวางแผนการดำเนินงานตามความจำเป็นหรือเพื่อสนองประโยชน์ความต้องการหรือเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ซึ่งมีความจำเป็นเฉพาะหน้าและเร่งด่วน จึงไม่มีการกำหนดเป้าหมาย การควบคุมและคาดการณ์ความสำเร็จของแผนอย่างไว้อย่างชัดเจน ในประเด็นการวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผน การชี้แจงถ่ายทอดแผนแก่กรรมการและสมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เขียวเรศ ทิฐธรรม (2549: 75 - 76) ที่พบว่า ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่มมีการดำเนินงานมากที่สุดในประเด็นกำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิก มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานตามแผน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กระบวนการในการจัดทำแผนการดำเนินงานมีความสำคัญ ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนควรจัดประชุมทำแผนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก วางแผนการผลิตตามความต้องการของตลาดและกำหนดเป้าหมายของแผนให้ชัดเจน

3.3 ด้านการบริหารตลาดพบว่า โดยรวมวิสาหกิจชุมชนทั้งสามระดับมีการดำเนินงานที่ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ได้แก่ การติดตามความต้องการของตลาดและลูกค้าเป้าหมาย การกำหนดแหล่งจำหน่าย ถึงแม้ว่าจะมีการดำเนินการระดับปานกลางแต่ก็พบว่าความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารตลาดยังมีน้อย ขาดบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาดและวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มผลิตสินค้าได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เขียวเรศ ทิฐธรรม (2549: 75 - 76) ที่พบว่าด้านการบริหารการตลาดมีการดำเนินการมากที่สุดในประเด็นการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การตลาดมีความสำคัญกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นจึงควรมีหน่วยงานในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจหรือติดต่อประสานงานทางด้านการตลาด ควรมีการคิดวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดแหล่งจำหน่ายที่แน่นอนก่อนการผลิตสินค้า

3.4 ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารพบว่า วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ แตกต่างจากวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางและวิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุงที่ดำเนินงานในระดับปานกลางและน้อย ตามลำดับ ในประเด็นการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เยาวเรศ ทิฐธรรม (2549: 75 - 76) ที่พบว่า ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร มีการดำเนินการมากที่สุดในประเด็นมีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มยังขาดความสามารถในการนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม ขาดการผสมผสานหรือการคิดแบบองค์รวมและพบว่าการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลภายนอกวิสาหกิจชุมชนยังมีน้อย ส่วนใหญ่เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนที่มีอยู่แล้วและสามารถนำมาใช้ได้ทันที แต่ในทางปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้ใหม่ยังมีน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เยาวเรศ ทิฐธรรม (2549: 80) ได้สรุปว่า สมาชิกบางส่วนเห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาในการดำเนินกิจกรรมทำให้เห็นผลช้า และยังขาดความรู้ในการประยุกต์ใช้ให้ทันสมัยกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงไม่เป็นที่แพร่หลาย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐาน การแสวงหาความรู้และการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบล้วนแล้วแต่มีความสำคัญกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3.5 ด้านการบริหารสมาชิกพบว่า วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เยาวเรศ ทิฐธรรม (2549: 75 - 76) ที่พบว่า ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินการมากที่สุดในประเด็นมีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงการสร้างขวัญกำลังใจและความพึงพอใจ การจัดสวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรมและสมาชิกมีความพึงพอใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ บางกลุ่มไม่ได้ดำเนินการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์และไม่ได้มีคำตอบแทนเป็นรูปธรรม จึงไม่สามารถประเมินผลและแจ้งผลการปฏิบัติงานให้สมาชิกทราบได้แตกต่างกับกับวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุงที่มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ในประเด็นมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก มีการพัฒนาทักษะความรู้แก่ผู้นำกลุ่มหรือกรรมการและสมาชิกการสร้างขวัญกำลังใจและความพึงพอใจให้แก่สมาชิกและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากคนมีความสำคัญในการที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงควรให้กรรมการและสมาชิกได้รับการฝึกอบรมหรือเพิ่มพูนทักษะความรู้หรือประสบการณ์ เพื่อพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และควรมีการกำหนดแนวทางในการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งสร้าง

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ความพึงพอใจแก่กรรมการและสมาชิกเพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

3.6 ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการพบว่า วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานในระดับมาก เนื่องจากการผลิตต้องมีการปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจนและควบคุมคุณภาพของสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด แตกต่างจากวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุงที่มีการดำเนินงานในระดับปานกลางและน้อย ตามลำดับ เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเองมีการกำหนดขั้นตอนการผลิตไว้แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถผลิตได้ตามที่กำหนดด้วยสาเหตุบางประการ เช่น ประสิทธิภาพในการผลิต กำลังการผลิต ซึ่งยังบริหารจัดการได้ไม่ดีนัก นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างเครือข่ายในการบริหารจัดการสินค้าหรือบริการยังมีน้อย ส่วนใหญ่การผลิตจะเป็นรูปแบบผลิตเองขายเองภายในชุมชน

3.7 ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานพบว่า วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีการดำเนินงานในระดับมาก ในประเด็นการประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เกิดการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ มีการสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือบริการทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ รวมไปถึงชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเหมาะสม เป็นผลให้สมาชิกมีความพึงพอใจและสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ แตกต่างกับวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลางและระดับต้องปรับปรุงที่มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ในระดับหนึ่งซึ่งสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มแล้วและอาจเป็นเพราะการดำเนินงานส่วนใหญ่ของกลุ่มเป็นการผลิต ทำให้มีต้นทุนการผลิตหรือต้นทุนในการดำเนินงานที่ค่อนข้างสูง สินค้าที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ผลิตตามความรู้หรือภูมิปัญญาเดิมในท้องถิ่น ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีหรือวิทยาการสมัยใหม่มากนักและไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของตลาดส่วนการลดความผิดพลาดและการสูญเสียในระบบการผลิตสินค้า หากเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในรูปแบบครัวเรือนสามารถทำได้ แต่หากเป็นกิจการที่มีการลงทุนขนาดใหญ่ เช่น การสร้างอาคารการผลิตสินค้าที่ทันสมัยหรือการใช้เครื่องจักรกล ต้องมีการลงทุนสูง

4. ปัญหาที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนระดับดีมีปัญหานี้ ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารด้านการบริหารสมาชิก และด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการพบว่ามีปัญหาในระดับน้อย แต่ด้านการบริหารการตลาดมีปัญหาในระดับปานกลาง เนื่องจากกลุ่มยังมีความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดน้อย ต้องการความรู้ด้านการขยายตลาดและการวางแผนการตลาดเพื่อนำมาปรับใช้หรือพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มให้ทันในยุคสมัยปัจจุบันที่เทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของเบนนิส (Bennis, 1969) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาองค์การหมายถึงการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นยุทธศาสตร์ของการศึกษาที่สลับซับซ้อน ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อ ทักษะ ค่านิยม และโครงสร้างขององค์การ เพื่อทำให้องค์การสามารถปรับตัวได้อย่างสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เช่น วิทยาการ เทคโนโลยีสมัยใหม่ การตลาด และสิ่งท้าทายใหม่ๆและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญรอด คำทะริ (2550: 76 - 78) ได้ศึกษาปัญหาพบว่า วิสาหกิจชุมชนมีปัญหาระดับปานกลางที่ต้องการความรู้ด้านการบริหารการตลาดเช่นกัน แต่แตกต่างกับ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

วิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุงที่มีปัญหาในระดับมาก เนื่องจากการวางแผนบ้างแต่ไม่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รวมทั้งกรรมการและสมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน และไม่มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนแก่กรรมการและสมาชิกให้ทราบ

วิสาหกิจชุมชนระดับปานกลาง มีปัญหาดังนี้ ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านบริหารการตลาด ด้านการบริหารสมาชิก มีปัญหาระดับปานกลาง แต่ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการและด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารมีปัญหาน้อยเหมือนวิสาหกิจชุมชนระดับดี เนื่องจากการควบคุมคุณภาพของสินค้าอยู่เสมอและมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกทราบอย่างต่อเนื่อง มีการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ แต่มีปัญหาด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่มาก เนื่องจากการวางแผนการดำเนินงานแต่สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานเฉพาะกรรมการเท่านั้น

วิสาหกิจชุมชนระดับต้องปรับปรุง มีปัญหาดังนี้ ด้านการบริหารสมาชิกและด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการมีปัญหาน้อย เนื่องจากเนื่องจากการควบคุมคุณภาพของสินค้าหรือบริการอยู่เสมอและมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้สมาชิกทราบอย่างต่อเนื่องเหมือนกับวิสาหกิจชุมชนระดับดีและระดับปานกลาง แต่มีปัญหาระดับปานกลางด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร และมีปัญหามากในด้านการบริหารการตลาด

5. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านต่างๆ วิสาหกิจชุมชนเองต้องทราบศักยภาพหรือขีดความสามารถของตนเองก่อนว่าอยู่ในระดับใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการส่งเสริมหรือพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งสิ่งที่วิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึง ได้แก่

5.1 ด้านการบริหารวิสาหกิจชุมชน ต้องมีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมกับการกิจกรรมและความจำเป็นของแต่ละวิสาหกิจชุมชนซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทุกแห่งรวมทั้งการบริหารจัดการคนให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่การบริหารจัดการระบบบัญชีตามความเหมาะสมและชัดเจนโดยต้องมีการบันทึกบัญชีเป็นลายลักษณ์อักษร ถูกต้องตามเวลามีการเปิดเผยข้อมูลการเงินในระบบบัญชีให้สมาชิกรับทราบอย่างสม่ำเสมอรวมทั้งใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชีในการประกอบการตัดสินใจวางแผนดำเนินการนอกจากนี้ด้านเงินทุนวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรเพื่อให้แผนงานที่กำหนดบรรลุตามวัตถุประสงค์มีการกำหนดที่มาของทรัพยากรและเงินทุนที่ชัดเจนรวมทั้งสามารถใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5.2 ด้านการวางแผนงานของวิสาหกิจชุมชนต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่มุ่งไปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนโดยกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกับชุมชนมีการกำหนดแผนควบคุมหรือแผนบริหารความเสี่ยงหรือแผนการเตรียมความพร้อมรับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆต้องมีการทบทวนและต้องปรับปรุงแผนให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่องโดยการจัดการกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอระหว่างกรรมการและสมาชิกและต้องมีการกำหนดแนวทางการประสานแผนกับหน่วยงานภาคีที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมที่ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

5.3 ด้านบริหารตลาดควรเน้นความต้องการของลูกค้าเป็นหลักซึ่งลูกค้าของวิสาหกิจชุมชนอาจเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเองหรือเป็นคนทั้งภายในและภายนอกชุมชนต้องมีการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าหรือบริการอย่างสม่ำเสมอ กำหนดราคาอย่างมีเหตุผลวางแผนการผลิตที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมมีเป้าหมายตลาดที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งระบบการผลิตการตลาดวัตถุดิบและทุกด้านที่จำเป็นคำนึงถึงการจัดสรรผลกำไรเพื่อเป็นผลตอบแทนและสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชนอย่างเหมาะสม

5.4 ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการข้อมูลการรวบรวมจัดเก็บอย่างเป็นระบบสะดวกในการใช้งานข้อมูลมีคุณภาพเหมาะสมและเป็นปัจจุบันสามารถใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องนอกจากนี้การสื่อสารก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีการบริหารจัดการเพื่อการสื่อสารภายในสมาชิกด้วยกันและการสื่อสารกับภายนอก ต้องบริหารให้เกิดประสิทธิภาพโดยมีระบบกฎวิธีและมีความต่อเนื่อง

5.5 ด้านการบริหารสมาชิกสมาชิกทุกคนต้องร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งต่างๆเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนต้องมีความรู้สึกร่วมกันและการรับรู้ร่วมกัน เข้าใจปัญหาและร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาด้วยกัน และควรมีการพัฒนาความรู้หรือทักษะในการทำงานให้กรรมการและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ โดยพิจารณาให้ตรงกับความสามารถและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ต้องมีวิธีการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน เพื่อให้งานที่ได้มีคุณภาพและสมาชิกจะได้มีความรู้สึกร่วมกันกับกิจกรรมของกลุ่มและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของกรรมการและสมาชิกถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5.6 ด้านกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ ต้องมีการตรวจสอบควบคุมคุณภาพสินค้าหรือบริการอย่างสม่ำเสมอเพื่อรักษาระดับมาตรฐานของสินค้าหรือบริการให้ดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอจะสรุปแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนได้ ดังนี้ 1) การเพิ่มองค์ความรู้แก่กรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทางด้านวิชาการหรือพัฒนาองค์ความรู้เดิมเกี่ยวกับการผลิตหรือกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 2) ส่งเสริมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนหรือจัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในระดับต่างๆ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้หรือเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำงานกลุ่มที่เป็นต้นแบบ เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเอง 3) หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้การสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่างๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องการหรือยังขาดความรู้ความเข้าใจ เช่น การตลาด การจัดทำแผนพัฒนาหรือการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. วิสาหกิจชุมชนเอง

1) ต้องรู้จักตนเองหรือรู้ศักยภาพของกลุ่มว่ามีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับใด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนหรือเป้าหมายในการดำเนินงานของกลุ่ม

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

2) วิสาหกิจชุมชนต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหรือโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน มีการกำหนดแผนการดำเนินงานและสามารถปฏิบัติตามได้ มีการจัดการเงินทุนอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้

3) กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ และนำไปสู่การพึ่งตนเอง

2. หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงานภาครัฐควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของกลุ่ม ควรให้ความสำคัญในการเชื่อมโยงกลุ่มวิสาหกิจ มีการอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การสนับสนุนเอกสารวิชาการเพื่อให้ความรู้ ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

2) สถาบันการเงิน ควรให้การสนับสนุนเงินทุนอย่างเพียงพอกับสมาชิกกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และออกตรวจเชื่อมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการดำเนินงานว่ามีความคืบหน้าหรือมีปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่

3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) ให้คำแนะนำหรือสนับสนุนทักษะความรู้ด้านต่างๆ แก่วิสาหกิจชุมชนในส่วนที่ยังขาดหรือต้องการพัฒนา โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2) ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนที่มีกิจกรรมคล้ายกัน เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเครือข่ายการผลิตหรือเครือข่ายการตลาด ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะทำให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตและสามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดธุรกิจขนาดใหญ่ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบในพื้นที่และสามารถให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนได้โดยตรงอย่างสอดคล้องและเหมาะสม เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547) คู่มือการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2548

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548 ก) ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน เอกสารเผยแพร่ กรุงเทพมหานคร

_____. (2548 ข) พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรุงเทพมหานครกองพัฒนาการบริหารงานเกษตร

บุญรอด คำทะริ (2549) “สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี”

วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 (2548, 18 มกราคม) ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่ม 122
ตอน 6 ก หน้า 1-20

เขาวเรศ ทิฐธรรม (2549) “สภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก”
วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สำนักงานเกษตรอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก (2555) รายงานการขึ้นทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอ
พรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก (เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม)

สุทธิชัย เถาสุวรรณ (2548) "ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการพัฒนาคุณภาพชาไข่นกกระทา ตำบลโป่งแยง
อำเภอแมริม" วิทยาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร) ส่งเสริมการเกษตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

<http://smce.doae.go.th/> ค้นคืนวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2557

<http://www3.cdd.go.th/phromphiram/html/database.html> ค้นคืนวันที่ 1 สิงหาคม 2556

<http://sombatth.wordpress.com>

Organization Development Principles, Processes, Performance by Gary N. McLean Published by Berrett-

Koehler Publishers Copyright © 2005

